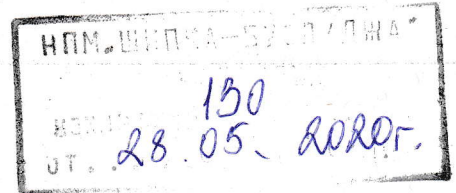

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ
„Инспекторат за опазване на културното наследство“

Изх. № 45-00-212/.....2.2-05- 2020

ДО:

Г-Н ЧАВДАР АНГЕЛОВ
ДИРЕКТОР НА НАЦИОНАЛЕН ПАРК МУЗЕЙ „ШИПКА - БУЗЛУДЖА“
УЛ. „П.Р. СЛАВЕЙКОВ“ № 8
6100, КАЗАНЛЪК

ОТНОСНО: Констативен протокол 45-00-212/11.03.2020 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН АНГЕЛОВ,

Приложено Ви изпращам за сведение и изпълнение Констативен протокол 45-00-212/18.05.2020 г. от проведена комисия на основание чл. 192, ал. 1, т. 1 от Закона за културното наследство.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Констативен протокол № 45-00-212/18.05.2020 г.

С уважение,

АЛЕКСАНДЪР ТРАЙКОВ

Главен директор на дирекция ГД ИОКН

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА
София, бул. "Ал. Стамболийски " № 17

КОНСТАТИВЕН ПРОТОКОЛ

В периода 13 – 15.05.2020 г. д-р Мария Константинова Арбова-Демирева, на длъжност регионален инспектор в ГД "ИОКН" при Министерство на културата, извърших проверка на основание Заповед № РД09-324/11.05.2018 г. на Министъра на културата, съвместно с арх. Михаил Петков Праматаров, на длъжност гл. специалист, отдел НИДО, дирекция ИРНДАФ при НИНКН, във връзка с чл. 192, ал. 1. т. 1 от Закона за културното наследство /ЗКН/ на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов“ и в гр. Казанлък.

Проверката е извършена във връзка с писмо изх. № 45-00-212/08.04.2020 г. на д-р Чавдар Ангелов, Директор на НПМ „Шипка - Бузлуджа“, относно сигнал за състоянието на НКЦ „Паметник на Свободата – връх Столетов“, с идентификатор 83199.1.1.6 по КК на гр. Шипка, като недвижимата културна ценност е разположена в ПИ с идентификатор 83199.1.1 по КК на гр. Шипка.

Беше установено следното:

I. По статута:

С Разпореждане на Министерски съвет от 05.10.1956 г., връх Столетов и околността му са обявени за парк-музей, а с Постановление № 44/ 03.10.1968 г. на Министерски съвет се установява статута на имота като **национален**.

В ДВ бр. 33/1970 г. на територията на Националния парк-музей „Шипка – Бузлуджа“ са обявени 27 единични исторически паметника на културата, а именно: Братска могила – централно руско гробище; Братска могила – южно от Орлово гнездо; Братска могила – до Паметника на свободата; Братска могила – до хотела на „Балкантурист“; Два надгробни паметника - централно руско гробище; Шест надгробни плочи - централно руско гробище; Големият руски паметник; Две руски гробища - под Орлово гнездо; Надгробен паметник - между двете руски гробища; Надгробен паметник - на Орлово гнездо; Паметник на свободата - връх Столетов; Голямата батарея - 60 м западно от паметника на Свободата; Три надгробни паметника - на завоя на шосето за Габрово; Надгробна плоча - в двора на почивна станция на Завод 10; Надгробен паметник - в двора на почивна станция на Завод 10.

Националният парк-музей “Шипка-Бузлуджа” е обявен с Разпореждане на Бюрото на МС № 71 от 17.11.1978 г. за исторически и архитектурен резерват, с категория **„национално значение“** /ДВ бр. 97 от 1978 г./ В ДВ са посочени границите на резервата и на охранителната зона. С протокол от 15.06.1998 г. на назначена със Заповед № РД-09-263/09.06.1998 г. на министъра на културата Междуправителствена комисия, одобрен от министъра на културата са определени актуалните граници и площи на територията на резервата. Съгласно §10, ал.1 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗКН, Националният парк-музей “Шипка-Бузлуджа” притежава статут на историческа и архитектурна недвижима културна ценност с категория **„национално значение“**.

Предметът на настоящата проверка „Паметник на свободата – връх Столетов“ е

обявен за паметник на културата в ДВ бр. 33/1970 г. и съгласно § 10, ал. 1 от ПЗР на ЗКН притежава статут на единична историческа недвижима културна ценност с категория „национално значение“.

II. По собствеността:

НКЦ „Паметник на Свободата – връх Столетов” с идентификатор 83199.1.1.6 по КК на гр. Шипка, имотът, в който е разположена недвижимата културна ценност - ПИ с идентификатор 83199.1.1 по КК на гр. Шипка, както и останалите сгради, разположени в имота са предоставени за стопанисване и управление от Министерството на културата на Националния парк-музей “Шипка-Бузлуджа” с:

1. Акт № 1203/08.10.1998 г. за публична държана собственост, издаден от МРРБ-Областна администрация, гр. Хасково, на основание Протокол от 15.06.1998 г.: Земя - 2338 дка. Местонахождение: землище на гр. Шипка, връх Шипка, община Казанлък.

2. Акт № 1204/08.10.1998 г. за частна държана собственост, издаден от МРРБ-Областна администрация, гр. Хасково, на основание писмо № 192-00-8/18.04.84 г. на ОсНС Казанлък, Протокол № 17/21.12.83 г. на ОбНС Казанлък:

1. Битова сграда - застроена площ 378 кв. м, на 2 ет. и сутерен, МК, построена през 1934 г. и разширена през 1975 г.

2. Екскурзоводска сграда и павилион - застроена площ 217 кв. м, на 1 ет. МК построени през 1934 г.

Местонахождение: землище на гр. Шипка, връх Шипка, община Казанлък.

3. Акт № 8918/12.02.2018 г. за публична държавна собственост, издаден от Областна администрация, гр. Стара Загора, за сграда с идентификатор 83199.1.1.6, със застроена площ 390 кв. м, на 8 етажа, предназначение: Сграда за култура и изкуство. – НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов”.

III. По документи:

1. През 2004 г. с НИПК е съгласуван проект за обект „Устройствен план паркинг връх Столетов”.

2. Съгласно Протокол от 31.08.2006 г., комисия, назначена от директора на НПМ „Шипка - Бузлуджа” е приела извършения ремонт и реставрацията на панорамна площадка и на площадки от източна и западна страна на Паметника на свободата. Дейностите не са съгласувани с НИПК.

3. С писмо изх. № 33-НН-466/13.07.2012 г. Министерство на културата съгласува проект за обект „Пилон за националния флаг на Република България на връх Столетов”.

4. С писмо изх. № 33-НН-190/25.04.2013 г. Министерство на културата съгласува проект за пластика с вечен огън в криптата на Паметника на Свободата на връх Столетов.

5. С писмо изх. № 45-00-480/17.11.2015 г. на гл. директор на ГД ИОКН до директора на НПМ „Шипка - Бузлуджа”, приложено е изпратен за сведение и изпълнение констативен протокол с вх. № 10-00-400/13.11.2015 г. от извършена проверка от инспектори от ГД ИОКН на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов”. Видно от същия е констатирано влошаване на състоянието на недвижимата културна ценност. С констативния протокол са дадени указания да се инициира издаване на Акт за държавна собственост на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов”, да се извърши цялостно

проучване на състоянието на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов” и да се изготви цялостен проект за реставрация и консервация на същия, както и на околното пространство, както и да се изготви проект за почистване и реставрация на монументалната скулптура на лъва от северната страна на недвижимата културна ценност.

6. В изпълнение на горесцитираните указания, директорът на НПМ „Шипка–Бузлуджа“ извършва следните дейности:

- Възлага изготвянето на Технически проект на пожароизвестителна инсталация на Паметника на свободата на връх Шипка, който е съгласуван с писмо изх.№ 45-00-223/03.06.2016 г. от Министерство на културата, като е предвидените с инвестиционния проект дейности са изпълнени.

- Възлага изготвянето на Технология за извършване на консервационно-реставрационна намеса върху скулптурната фигура на лъв на Паметника на свободата на връх Шипка, НПМ „Шипка–Бузлуджа“, която е съгласувана с писмо изх.№ 33-НН-744/10.09.2016 г. от Министерство на културата.

- Възлага изготвянето на Система за видеонаблюдение на Паметника на свободата на връх Шипка, фаза: ТП, част: Видеонаблюдение, която е съгласувана с писмо изх.№ 33-НН-1059₁₆/06.01.2017 г. от Министерство на културата, като е предвидените с инвестиционния проект дейности са изпълнени.

- Възлага изготвянето на Технологична последователност за извършване на консервационно-реставрационна намеса върху скулптурната фигура на лъв на Паметника на свободата на връх Шипка, НПМ „Шипка–Бузлуджа“, която е съгласувана с писмо изх.№ 33-НН-744/24.08.2017 г. от Министерство на културата.

- Издаден е Акт № 8918/12.02.2018 г. за публична държавна собственост от Областна администрация, гр. Стара Загора, за сграда с идентификатор 83199.1.1.6, със застроена площ 390 кв. м, на 8 етажа, предназначение: Сграда за култура и изкуство. – НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов”. Правата за управление на сградата са предоставени на НПМ „Шипка - Бузлуджа” при Министерство на културата.

7. С писмо изх. № 145/11.10.2018 г. директорът на НПМ „Шипка - Бузлуджа” е предоставил информация за състоянието на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов” и предприетите действия за отстраняване на съществуващите проблеми на г-жа Екатерина Джумалиева – директор на Дирекция КНМИИ при Министерство на културата. В писмото се посочва, че се предвижда да се извърши цялостна консервация и реставрация на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов”, като предстои да се изготви технически паспорт, обследване за енергийна ефективност, конструктивна експертиза, както и предпроектно проучване за изготвяне на проект за цялостна консервация и реставрация на недвижимата културна ценност.

8. С писмо изх. № 94-00-1923/12.10.2018 г. на гл. директор на ГД ИОКН до директора на НПМ „Шипка - Бузлуджа”, приложено е изпратен за сведение и изпълнение констативен протокол с вх. № 94-00-1923/26.07.2018 г. от извършена проверка от инспектори от ГД ИОКН на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов”. Видно от същия е констатирано продължаване на влошаването на състоянието на недвижимата културна ценност. С констативния протокол са дадени указания Министерство на културата като първостепенен разпоредител с бюджетни кредити да предвиди и предостави по бюджета на второстепенния си разпоредител с бюджетни кредити – НПМ „Шипка–Бузлуджа“ необходимите финансови средства, за да извърши цялостно

проучване на състоянието на НКЦ „Паметник на свободата – връх Шипка”, въз основа на което да се изготви цялостен проект за консервация и реставрация на недвижимата културна ценност, на околното пространство, както и вертикална планировка и отводняване, като проектът следва да се съгласува с Министерство на културата по реда на чл. 84 от ЗКН, както и да изпълни съгласувания проект за консервация и реставрация на НКЦ „Паметник на свободата – връх Шипка”, на околното пространство, както и вертикална планировка и отводняване.

9. В изпълнение на горецитираните указания, директорът на НПМ „Шипка–Бузлуджа“ извършва следните дейности:

- Възлага изготвянето на Технически паспорт на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов”, същият с рег. № ТП-39 от 12.04.2019 г. на Техническа служба – Община Казанлък.

- Възлага изпълнението на дейностите по консервация и реставрация върху скулптурната фигура на лъв на НКЦ „Паметник на свободата”. Със Заповед № РД09-754/12.08.2019 г. министърът на културата е одобрил протокол с вх. № 10-00-37/06.08.2019 г. на приемателна комисия, назначена със Заповед № РД 9К-320/02.08.2019 г. на заместник-министъра на културата, за приемане на изпълнените дейности на консервация и реставрация върху скулптурната фигура на лъв на НКЦ „Паметник на свободата”.

10. С писмо изх.№ 33-НН-1059/19/09.04.2020 г. Министерство на културата съгласува „Предварително проучване и задание за проектиране – Паметник на свободата на връх Шипка”. Видно от същото, е установено, че изключително динамичните и екстремни климатични условия в района повлияват негативно, като каменните квадри, фугиращите смеси и положените покриващи листови материали се поддават на неблагоприятните влияния и климатичните условия въздействат изключително деструктивно, поради което физическото състояние на недвижимата културна ценност бързо се влошават. Проблеми във физическото състояние на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов” са установявани многократно през годините, като през 1938 г. се правят предписания за вземане на мерки за отстраняване на деструкции, 50-те години на 20 век се издава Постановление на МС № 1608 с инструкции за създаване на научно мотивиран план за ремонт и възстановяване на монумента. Към средата на 70-те години са извършени възстановителни работи, изразяващи се в премахване на растителност и мъхове, подмяна на над 150 градежни квадри с разломи и пукнатини, изкъртване на компрометирани части от фугировката и ново префугиране, обмазване с дефолиант, ремонт на обовните обшивки на корнизите и хидрофобизация на фасадните повърхности.

11. Със Заповед № 14/14.04.2020 г., директорът на НПМ „Шипка – Бузлуджа” назначава експертна комисия, която да извърши оглед на място на срутилия се участък и да подготви становище за вида и обема на необходимите укрепителни, консервационно-реставрационни и ремонтни работи, които следва да бъдат извършени във връзка с възстановяването на засегнатата зона от фасадата на недвижимата културна ценност. Членовете на комисията изготвят две експертни становища за състоянието на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов” – първото от проф. д-р инж. Валентин Н. Тодоров и инж. Атанас Гиздов, а второто от арх. Виолета Бакунина, инж. Богомил Георгиев Папазов и инж. Теменужка Кънчева Папазова.

IV. При огледа на място:

НКЦ „Паметник на Свободата – връх Столетов” е фундиран на най-високото място на връх Столетов, на предварително изкопана за това площадка, върху скала. От западната страна изкопът е бил по-дълбок в терена, разширен за обходното пространство около паметника, докато от южната страна скалата е намерена по-ниско. Основата представлява бетонна плоча, армирана с железни релси. Паметникът има форма на правилна, четиристенна, пресечена пирамида с три последователни отстъпа към вертикалната ос и едно надвесване при короната на паметника. Той е иззидан от местен камък – доломит, отвън с неправилна циклопна зидария, а отвътре – блокова с добре обработено лице. Във всеки от четирите ъгъла на паметника са вградени по два железни профила /релси/, които излизат от основната бетонна плоча и завършват при короната. Тези железни профили са свързани хоризонтално през около 2 метра. В тялото на паметника са изградени осем помещения едно над друго, като между първи и втори етаж няма връзка, във втори етаж се влиза от главното външно стълбище, от втори до трети етаж – с трираменна стълба и от трети до осми етаж – с двураменна стълба. От осми етаж до терасата се достига чрез метална спираловидна стълба, над която на терасата има покривче, предпазващо отвора от навлажняване. Етажните конструкции са изпълнени от стоманобетонни плочи, стъпили на масивния каменен зид.

При настоящия оглед се установи следното:

1. Има подкожушване и на места изветряване на вароциментовата замазка по измазаните fugи по и под големия корниз, вследствие на влажностни процеси, сериозни температурни колебания и процеси на залежаване-топене.

2. Наблюдава се частично разрушение на еркерно издаден, носещ скален блок от доломит в основата на голям корниз в началото на югоизточния оформен с два отстъпа ъгъл на паметника. Това е в следствие на непрекъснато подлизване на водата по долната хоризонтална част на еркерния блок и последващо проникване във външните скални слоеве, което води до нарушаване (дамари) на целостта му. Има липсващи каменни блокове от втория ред в ъгъла на корниза, над носещия блок.

3. Има вертикално диагонална цепнатина от долната част на третия ред на каменната зидария по измазана fuga до началото на втори ред, над липсващи части от третия ред на зидарията, които са били над еркерно издадения носещ каменен блок в основата на корниза.

4. Двата каменни блока от третия ред на зидарията в ъгъла на корниза се издават еркерно в момента, като към зидарията ги свързва само замазката на хоризонталната fuga и частичният им контакт с блокове отдолу, който покрива една трета от дължината им.

5. Наблюдават се пукнатини и отлюспвания (дамари) в доломитовата зидария от първия праг до горния ръб на корниза от всички страни на паметника, както и подкожушване на измазаните fugи.

6. Има неравномерно слягане на част от хоризонталните каменни блокове на стълбището при входа от север, което е отворило хоризонталните fugи между тях, с възможност за проникване на вода и развиване на разрушителни процеси в замазката и каменната структура.

V. Констатации:

От 30-те години на 20 век до настоящия момент, многократно е установявано влошаване на състоянието на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов”, предвид изключително динамичните и екстремни климатични условия в района, както и използвания материал за градежа, който се поддава на неблагоприятните влияния и климатичните условия, което довежда до деструкции.

Влошаване на състоянието на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов” е установено при предходните две проверки, извършени от инспектори от ГД ИОКН през 2015 г. и 2018 г., за които са изготвени горесцитираните констативни протоколи с вх. № 10-00-400/13.11.2015 г. и вх. № 94-00-1923/26.07.2018 г. Изпълнени са част от дадените с протоколите указания, като е издаден Акт за публична държавна собственост на сградата - НКЦ, изготвен е проект за почистване и реставрация на монументалната скулптура на лъва от северната страна на недвижимата културна ценност, като същият е изпълнен след съгласуване с Министерство на културата. Изготвено е и предварително проучване и задание за проектиране на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов”, което е съгласувано с Министерство на културата, като същото предхожда изготвянето на цялостен проект за консервация и реставрация на недвижимата културна ценност.

Към настоящия момент е налице не само задълбочаване на състоянието на недвижимата културна ценност, с появяване на пукнатини, дамари и люспи по каменните блокове, а също така и падане на каменни блокове, като същите представляват обстоятелства, застрашаващи недвижимата културна ценност от увреждане по чл. 72, ал. 1 от ЗКН, във връзка с което е необходимо да се изпълнят процедурите разписани в чл. 72-77 от ЗКН.

VI. Указания за последващи действия:

1. Поставяне на временна метална ограда с цел обезопасяване, като оградата да се постави на отстояние на 5.00 м. от основата на западната, източната, южната и северната фасада на НКЦ „Паметник на Свободата – връх Столетов” (при доказване на опасна близост до временна метална ограда на паднали каменни късове разстоянието да се увеличи).

2. Да се възложи изготвяне на становище на инженер - конструктор, вписан в регистъра по чл. 116, ал. 1 от ЗКН, с което да се предвиди извършване на укрепване на частично разрушения долен еркерен край на корнизата в югоизточния ъгъл, чрез хоризонтално анкериране на метални пръти под еркерно издадените каменни блокове от трети ред **или** изолиране на компрометираната част със специализирана мрежа, както и да се възложи изпълнението на предвидените със становището дейности.

3. Въз основа на пълно архитектурно и фото заснемане и конструктивно обследване на обекта да се възложи изготвяне на проект за консервация и реставрация на НКЦ „Паметник на свободата – връх Столетов”, който да се съгласува по реда на чл. 84 от ЗКН, като същият се изпълни в най-кратки срокове.

Протоколът се състави в три еднообразни екземпляра.

Извършили проверката: 1.

/д-р Мария Демирева/

2.....

/арх. Михаил Цраматаров/